

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXIV. - Štev. 7 (789)
Petnajstdnevnik - Quindicinale

T R S T - 28. aprila 1972
Sped. in abbon. postale - Gruppo II

50 lir

Poziv slovenskim volivcem ZAUPAJMO K.P.I.

Pokrajinski aktiv slovenskih komunistov na Opčinah je odobril poziv slovenskim volivcem. Shoda so se se udeležili tudi tajnik tržaške federacije Giorgio Rossetti, senator Paolo Sema in poslanec Albin Škerk. Shod je vodil načelnik slovenske partijske komisije Dušan Kodrič, glavno poročilo pa je imel deželni svetovalec in dolinski župan Dušan Lovriha.

Poziv slovenskim volivcem se glasi:

«Na volitvah 7. in 8. maja bomo odločali o svoji bodočnosti. Italijo pretresa globoka kriza. Krive so Krščanska demokracija in njene vlade. Na razpotju smo: nujen in možen je demokratični preokret, sicer se bo italijanska politična os še močneje zasukala na desno.

Drugo izbiro zavračamo, ker težimo po napredku in omikanem ži-

vljenju. Tembolj jo zavračamo kot narodna manjšina, ki še danes — 27 let od osvoboditve — ne uživa organske in celovite zaščite svojih pravic.

Ob teh izbirah ne more nihče ostati ob strani. Slovenski komunisti prav zaradi tega naslavljamo ta poziv vsem rojakom: ne samo komunistom, temveč Slovencem vseh nazorov, katoličanom, ženskam in mladim, ki letos prvič volijo; vsem, ki so doslej glasovali za druge liste.

Ni tajnost, da je za današnje nevarnosti odgovorna prav Krščanska demokracija, ki je tudi kriva, če doslej niso bila rešena naša osnovna vprašanja. Krščanska demokracija in vlade leve sredine niso spoštovale danih obljub: zadnji primer smo zabeležili, ko nas je
(Nadaljevanje na 2. strani)

Naj živi Prvi maj!

Proslavljamo Prvi maj, praznik in hkrati tudi borbeni dan delovnih ljudi na vseh kontinentih.

Millijoni in milijoni ljudi na ta dan še glasneje kot sicer manifestirajo svojo odločnost v boju za pravico, za mir, za sodelovanje med narodi, proti izkoriščanju, proti temnim silam reakcije, proti silam vojnega zla.

Tako kot pri nas v nedavni preteklosti, ko je črni režim prepovedal proslavljanje mednarodnega delavskega dne, je danes proslavljanje Prvega maja prepovedano v deželah, kjer vlada črna reakcija. Toda kot ni fašizmu uspelo, da bi v zavesti naših ljudi zadušil vero v svetlejšo prihodnost, tako ne bo uspelo fašističnim in vojaškim režimom, ki so še na oblasti v raznih deželah sveta, da bi dosegle svoje cilje. Tako v Španiji kot v Grčiji in drugod.

Ob tem dnevu so naše misli zlasti pri vietnamskemu ljudstvu, pri vietnamski osvobodilni vojski, ki bije junaški boj proti ameriškim imperia- listom in njegovim hlapcem. Zaman so razna prizadevanja, da bi zaustavili ta junaški boj, da bi strli odločenost junaškega ljudstva Vietnama.

Letošnji Prvi maj ima pri nas še poseben pomen. Soupada namreč s predvolilnim bojem. Delavske, ljudske in vse resnično demokratične množice so odločene, da spodbijejo temne načrte reakcije, da bi se polastila krmila države, odpravila demokratične in delavske pridobitve ter izpostavila deželo novim pustolovščinam. Tega delavske, resnično demokratične množice ne bodo nikoli dovolile.

Slovenske delavske in demokratične množice se bodo ob Prvem maju še tesneje združile z veliko demokratično in protifašistično fronto, zavedajoč se, da je to edino pravilno, saj je enotnost predpogoj za zmago pravice. Komunisti bodo, kot vselej, tudi tokrat dali svoj delež za dosego tega cilja.

25. aprila na Opčinah. Protifašistične manifestacije, ki jo je priredila komunistična partija, se je udeležilo mnogo ljudi iz mesta in podeželja. (Poročilo o manifestaciji objavljamo na 3. strani).

Poziv slovenskim volivcem

(Nadaljevanje z 2. strani)

predsednik vlade Colombo po enem letu čakanja sprejel, ne da bi pristal na stvarne obveze. Krščanska demokracija noče sprejeti obveznosti do Slovencev in nas samo izigrava.

Po propadu leve sredine Krščanska demokracija mežika na desno, skupaj s socialdemokrati. Njena izbira streže po življenju demokracije in ogroža naše pravice, ki so preizkusni kamen vsakega demokratskega napredka.

Slovenski volivci!

7. in 8. maja mora Krščanska de-

mokracija plačati svoje račune. Njen zasuk v desno na stečaj odpira vrata fašizmu, protislovenskemu šovinizmu, škvadrističnemu nasilju. V senci Krščanske demokracije so zrasli visoki vojaški častniki, kakor Birindelli in De Lorenzo, ki je vodil SIFAR in posebno nadzorstvo nad Slovenci. Danes taki ljudje kandidirajo na listi MSI.

To so dejstva. O teh dejstvih razmišljajte, nato pa trezno odločajte o svojih glasovih. Zavedati se moramo, da je enotnost Slovencev potrebna in možna. Za njeno okrepitev

pa moramo prispevati s pravilnim glasovanjem. Z glasovi za Komunistično partijo Italije! Ne smemo jih razpršiti, ker bi škodovali sami sebi.

Vabimo vas k razmišljanju: to ne pomeni, da morate postati vsi komunisti, čeprav so za ideale, ki so vedno v ospredju komunistične partije, padli najboljši sinovi slovenskega naroda; tudi nočemo, da bi se odpovedali svojemu nazoru in veri. Nikakor ne. Presodite dejanja in sami boste spoznali, kaj je interes delavca in Slovenca.

To so dejstva: Krščanska demokracija, socialdemokrati, leva sredina so krivi, da so vprašanja slovenske manjšine nerešena; je pa resda sta tovariša Sema in Škerk prva predložila okvirni zakon za zaščito slovenske manjšine in da je Komunistična partija Italije edina stranka, ki se v svojem vsedravnem programu obvezuje, da bo Slovincem stala ob strani. Na 13. kongresu je bilo tako izrecno poudarjeno, da je v okviru obnavljanja in demokratizacije državnega aparata potrebno v celoti in konkretno izvesti ustavna načela, ki neposredno zadevajo zaščito pravic in svobodnega razvoja etničnih in narodnih manjšin v Italiji. KPI se je obvezala še posebej, da bo podpirala in dajala pobudo za zakonske načrte ter ukrepe, tako na državni kot na deželni ravni, za zaščito slovenske narodne manjšine.

Tudi to je dejstvo, o katerem je vredno razmišljati: KPI je edina stranka, ki nudi Slovincem, kot že doslej, stvarno možnost izvolitve slovenskega poslanca. Druge stranke leve sredine tega niso storile: za Krščansko demokracijo smo Slovenci državljani druge kategorije, katerim obljublja v zameno za nekaj glasov kako drobtinico. Po volitvah bo pozabila tudi na te. Krščanska demokracija in socialdemokrati niso predložili zaščitnih zakonov za Slovence.

Slovenci, če hočemo uničenje fašizma, razvoj prijateljskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo, enotnost vseh Slovencev, kar je jamstvo za uspeh borbe za naše pravice, korenite družbene in gospodarske reforme, demokratično zakonitost, ki naj sloni na ustavi in načelu svobodnega razvoja slovenske narodne manjšine, prepored Benečije, kjer so naši brezpravni bratje obsojeni na prisilno izseljevanje in če hočemo izvoliti Slovenca v parlament, je naš glas pomemben in odločilen.

Ne izgublajmo priložnosti! Ne razpršujmo svojih glasov! Zaupajmo svoj glas KPI!»

Samo komunistična partija nudi slovenskemu kandidatu resnično možnost izvolitve

Skupina slovenskih izobražencev, ki niso člani KPI, je objavila poziv za preferenčni glas poslancu Škerku. Poziv se glasi:

Slovenski volivci!

V času, ko italijanska družba preživlja hudo politično krizo in ko se bohotno razraščajo klice grozečega fašizma, je nujno, da se globoko zamislimo nad usodnostjo zgodovinskega trenutka in pomembnostjo bližnjih političnih volitev. Hkrati pa se moramo kot Slovenci resno zamisliti nad svojo prihodnostjo in nujnostjo svoje uveljavitve, zakaj bolj ko kdajkoli je pomembno, da imamo v parlamentu svojega slovenskega predstavnika, svojega neposrednega glasnika.

Resnično možnost izvolitve nudi slovenskemu kandidatu samo Komunistična partija. Zato pozivamo slovenske volivce, naj oddajo svoj preferenčni glas njenemu kandidatu, poslancu Albin Škerku.

Poslanec Albin Škerk je že v prejšnji mandatni dobi zaslužil naše zaupanje in dokazal svojo občutljivost za manjšinska vprašanja ter posluh za potrebno enotnost v nastopih za naše pravice. Albin Škerk je tudi prvi podpisnik pomembnega zakonskega osnutka o okvirni ureditvi naših pravic in vrste drugih zakonov, izmed katerih so že odobrili popravek kazenskega zakonika, ki poslej dopušča

rabo slovenščine na sodišču.

Albin Škerku moramo dati možnost, da začeti boj za naše pravice dokonča ob podpori vsega slovenskega prebivalstva. Prepričani smo, da bo tudi v prihodnje v okviru svoje parlamentarne skupine ohranil značilnost poslanca slovenske manjšine. To je dokazal v svojem resnem delu in tudi na čelu skupne pobude pri tedanjem predsedniku vlade Colombu, ko smo se Slovenci združili v vseh svojih komponentah.

Podpisniki tega poziva se ne odrekamo svojih političnih opredelitev, pač pa hočemo izraziti prepričanje, da Slovenci danes lahko dokažemo svojo enotnost le s plebiscitarnim glasom za Albina Škerka!

Trst, aprila 1972

Ema Tomažič
mati heroja Pinka Tomažiča
Miroslav Košuta, pesnik
Radojko Starec, univ. študent
Dušan Udovič, univ. študent
Borut Spacal, univ. študent
Miloš Budin, univ. študent
Savina Remec, časnikarka
Nerina Švab, učiteljica
Sveto Grgič, glasbenik
Ignacij Ota, glasbenik
Mitja Race, arhitekt
Milan Bolčič, časnikar
Samo Pahor, profesor
Silvij Tavčar
Klavdij Palčič, slikar
Jože Cesar, slikar
Silvana Valoppi

Krščanska demokracija mora plačati svoje račune

Krščanska demokracija se dobrika slovenskim volivcem. Celo v slovenskem jeziku jih vabi, naj ji zaupajo svoj glas.

Sicer se je Krščanska demokracija že pred mnogimi leti včasih posluževala tudi slovenskega jezika, ko je snubila slovenske volivce. Celo takrat, ko je bil še na višku tržaški «jokavi župan».

Se pomnimo nekatere govore zdaj že pokojnega dr. Rinaldinija po nekaterih (samo v nekaterih slovenskih vaseh). Pomnimo tudi letak, ki ga je objavila pred prvimi deželnimi volitvami ter ga širila v Kanalski dolini,

čeprav — po krivdi KD — slovenski jezik nima domovinske pravice v videmski pokrajini.

Pravi Krščanska demokracija, da si je v deželi, predvsem v Trstu, pa tudi v državnem merilu zaslužila zaupanje Slovencev, da je rekla «ne» asimilaciji in da je bil njen «ne» odločilen.

Kakšna laž! Kajti če je kdo, ki je v vsem povojnem času izvajal asimilacijo je to v prvi vrsti prav Krščanska demokracija. In to neposredno kot stranka oblasti in posredno s pomočjo raznih šovinističnih organizacij, kakršna je npr. «Legia Nazionale».

Krščanska demokracija laže, ko pravi, da je izbrala pot medsebojnega razumevanja in priznanja pravic do primerne zaščite. Resnica je le ta, da če slovenska narodnostna skupnost v Italiji ne uživa pravic, ki jih predvidevata republiška ustava in posebni statut dežele Furlanije-Juljske krajine, gre za to «zasluga» prav Krščanski demokraciji, ki je v vseh povojnih letih imela škarje in platno v svojih rokah.

Zaman je hvalisanje, češ, da sodelujeta po dva Slovenca v tržaški občinski in pokrajinski upravi. Ali se je s tem kaj spremenilo? Ali more državljan slovenskega jezika v občevanju z občinskimi in pokrajinskimi oblastmi govoriti v svojem jeziku? Kje je dvojezičnost? Niti v openskem tramvanju je ni, čeravno so bili dvojezični napis, ko je bilo podjetje še v zasebnih rokah.

Zaman je lagati, da je prišla volja Krščanske demokracije do izraza v zakonskih in upravnih ukrepih dežele in tržaške občine. Teh ukrepov enostavno ni. Zakon «Belci», ki ga omenja propaganda (zakon o tako imenovani zaščiti Krasa) naši kmetje zavračajo kot sredstvo, ki je naperjeno proti interesom slovenske narodnostne skupnosti.

Demokristjanska propaganda omenja med drugim rajonske konzulte v tržaški občini, ne omenja pa tega, in to je naravno, da so demokristjani nasprotovali uvedbi slovenščine na sejah teh konzult. Če je v nekaterih krajih tolmač, gre za sluzga tistim, ki so to odločno zahtevali in med temi so bili prvi prav komunisti.

«Jasno je, da ni še vse storjeno...» pravi Krščanska demokracija, mi pa odgovarjamo, da ni še prav nič storjeno! Krščanska demokracija enostavno nima politične volje za to, da bi se pereče vprašanje pravic Slovencev premaknilo naprej. Da nima potrebne politične volje je pokazala tudi s tem, da ni hotela podpreti enotne akcije vseh komponent slovenske narodnostne skupnosti v naši deželi. Ni hotela podpreti niti enotne delegacije, ki je terjala pravice pri predsedniku vlade Colombu.

Nič čudnega torej, da Krščanska demokracija med drugim nasprotuje tudi globalni rešitvi in splošnemu zakonu za Slovence. In zato ne sme prejeti slovenskih glasov! Plača naj svoje račune!

Theodorakis v Trstu

Mikis Theodorakis, znani grški glasbenik, predsednik grške Domovinske fronte, se je ob priliki gostovanja v gledališču Rossetti v Trstu srečal tudi s krajevnimi in deželnimi predstavniki KPI. Na sprejemu, ki je bil na sedežu partije in ki je potekal v tovariškem vzdušju, je Theodorakis med drugim rekel: «Nočem nespazmov. Vem, da bi nasprotniki radi špekulirali z mojim izstopom iz komunistične frakcije, ki deluje v Grčiji. Upam, da bo moj izstop pozitivno vplival na enotnost komunistične organizacije. Naj bo vsem jasno, da se ne razlikujemo od mednarodnega komunističnega gibanja in da so polemike notranjega značaja. Kot predsednik Domovinske fronte se zavzemam za enotnost vseh revolucionarnih sil v Grčiji». V Zvezi z bližnjimi volitvami v Italiji pa je Theodorakis rekel: «Grški komunisti z zaupanjem gledajo na napredek italijanske levice in menijo, da bi njena zmaga pomenila veliko podporo tudi grškemu narodu. V tem smislu morate razumeti tudi moje koncerte. Upam, da vam pomagam vsaj z glasbo». Na sprejemu je Theodorakis nagovoril tajnih deželnega komiteja tov. Cuffaro, tov. Vidali pa mu je izročil spominsko kolajno 50-letnice KPI. (Na sliki: Prihod Theodorakisa na sedež KPI v Trstu).

7 vprašanj slovenskih volivcev Krščanski demokraciji

“Desnica naj ne ve, kaj dela levica“

Dvoličnost Krščanske demokracije spremlja vso volilno kampa-
njo. Njeni kandidati, razni Bologne, se obvezujejo, da bodo bra-
nili italijanstvo Trsta, cone B in Istre, v isti sapi pa vodstvo KD
skrivaj pošilja slovenskim volivcem meglen poziv, poln sladkih
obljub.

Politika «dvojnega tira» skuša zadovoljiti vse: skrajno desnico
in iredentiste, obenem pa vabi Slovence na svoje limanice.

Zato postavljamo slovenski volivci Krščanski demokraciji teh
sedem vprašanj:

sedem vprašanj:

1. Enotni nastopi Slovencev

V vseh delegacijah slovenske manjšine so bili zastopniki levi-
čarskih strank, predvsem komunisti, nikoli pa se ni Slovincem
pridružila Krščanska demokracija. Nasprotno, Slovenci smo morali
eno leto čakati na odgovor predsednika vlade, kateremu
smo poslali skupno spomenico. Ob srečanju pa se je Colombo
izognil vsaki stvarni obvezi, po nasvetu tržaškega vodstva KD.

2. Zaščitni manjšinski zakoni

Vse stranke levice, med njimi prva KPI, so predložile zakonske
osnutke o zaščiti slovenske narodne manjšine. Tega KD ni storila,
nasprotno jih je v parlamentu vedno zavirala. Celó šolski zakon
Škerk - Belci!

3. Delo deželne ustanove

Demokristjanske vlade so odrekale in odrekajo deželi Furlaniji -
Juljski krajini pravico do sprejemanja zakonov v prid slovenski
manjšini, kljub ustavnemu zagotovitju, da je naša dežela avtonomna
zato, ker v njej živimo tudi Slovenci.

4. Dvojezični napisi

Na vsem področju Furlanije - Juljske krajine, kjer živi slovenska
manjšina, NI DVOJEZIČNIH NAPISOV V 26 OBČINAH (Trst, Go-
rica in 24 občin Benečije), povsod, kjer vlada KD.
PAČ PA SO TUDI SLOVENSKI NAPISI POVŠOD, KJER SO ŽUPANI
SLOVENCI, KOMUNISTI ALI LEVIČARJI.

5. Beneška Slovenija

Tod zbira Krščanska demokracija veliko število slovenskih gla-
sov. Izraženo zaupanje jim vrača z odrekanjem vseh najosnovnej-
ših narodnostnih pravic, z gospodarskim in političnim zatiranjem.
Celó slovenske duhovnike oblast izganja v južno Furlanijo!

6. Slovenski kandidati

Vse delavske stranke kandidirajo na svojih listah tudi Slovence.
Toda samo KPI omogoča slovenskemu kandidatu dejensko izvo-
litev, če bodo Slovenci združeno glasovali zanj. Krščanska demo-
kracija pa tega ni storila nikoli, nasprotno, na svojih listah ima
zagrizene sovražnike Slovencev!

7. Na desno ali na levo?

Premik politične osi v Italiji na desno je plod demokristjanske
politike zbliževanja s fašisti (primer izvolitve predsednika re-
publike je zgovoren, v Trstu pa kričeče sodelovanje v Legi na-
zionale). KD misli na vlado z liberalci, na povratek k centrizmu,
k časom, ko so v Trstu vedrili razni Bartoli in Romano. To so
bili časi najhujših diskriminacij proti Slovincem.

KD ne zasluži našega zaupanja!

Nakane Krščanske demokracije lahko zavrne samo močno po-
večanje glasov komunistov.

ZATO ZAUPAJMO SVOJ GLAS KPI

Glásujte za komuniste

V okviru obnavljanja in demokratizacije strukture državne ureditve je treba v celoti in stvarno uresničiti ustavno določilo, ki zahteva zaščito pravic in svobodnega razvoja etničnih in narodnostnih manjšin, ki žive v Italiji.

KPI se še posebej obvezuje, da bo podpirala in pospeševala zakonodajne ukrepe, tako vsedržavnega značaja kakor tudi na ravni deželne avtonomije, za zaščito slovenske narodne manjšine.

Iz vsedržavnega volilnega programa KPI, ki je bil sprejet na XIII. kongresu partije.

Volilni znak za senat

Volilni znak za poslansko zbornico

Protifašistična manifestacija v Prosvetnem domu na Opčinah

Protifašistični shod, ki je bil na praznik 25. aprila na Opčinah, je uspel. Izredno neugodno vreme ni odvrnilo številnih protifašistov, Slovencev in Italijanov, iz mesta in podeželja. Prišli so številni in vztrajali do konca prireditve. Prišli so pevci domačega zborra Tabor, zbor Srečko Kumar iz Repna in zbor Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela. Kljubovali so burji in navdušeno peli partizanske in borbene pesmi.

Po koncertu sta govorila poslanca Albin Škerk in Giuliano Pajetta. Obravnavala sta številne aktualne politične probleme. Škerk je v glavnem obravnaval krajevne probleme, predvsem pereče probleme slovenske narodne skupnosti, Pajetta je osrednji del svojega govora namenil problemom vsedržavnega značaja, toda pogostoma se je dotaknil tudi specifičnih problemov Slovencev v Italiji. Govoril je o boju proti reakciji, o boju proti Krščanski demokraciji, kateri je treba onemogočiti, da bi se še bolj približala skrajni desnici, o boju, ki naj omogoči delavskim množicam, da bodo soudeležene pri vodenju države. V ta okvir boja spadajo tudi prizadevanja za dokončno rešitev odprtih vprašanj slovenske manjšine.

Iz govora poslanca Škerka povzemamo naslednje:

«Danes poteka 27 let od vstaje antifašistov v Italiji, od zgodovinskega dneva, ko sta bila premagana nacizem in fašizem. Ta zgodovinski dan je zapisan z zlatimi črkami v zgodovini italijanskega naroda. To je bil pravi preporod. Z vstajo je bil opran sramotni madež, ki ga je Italiji prizadejal fašizem.

Letošnji praznik antifašistične zmage in osvoboditve Italije je toliko bolj pomemben, ker soupada s skorajšnjimi državnozbornskimi volitvami. Te volitve se vrše v času splošne krize države; v času največje krize, kar jih je republika kdaj koli doživela. Do te krize je prišlo po krivdi politike KD in leve sredine.

Državnozbornske volitve bodo velikega pomena za bodočnost države. Od volilnih izidov bo odvisen razvoj družbe. Nazadnjaške sile, ki so v službi velekapitala, si prizadevajo, da bi s podporo desničarske vlade, ki naj bi, po njihovih željah nastala po volitvah, zavrle sleherni družbeni napredek, omejile pridobljene delavske pravice ter demokratične svoboščine. Dokaz reakcionarnih načrtov so med drugim tudi izjave, ki jih v teh dneh dajejo prvaki Krščanske demokracije: Forlani, Fanfani, Piccoli, Gonnella, Andreotti in drugi. Ti prvaki poskušajo ustrahovati državljane celo s tem, da bodo volilni zakon prikrojili tako, da bo večinski stranki omogočeno, da ostane na oblasti in celo s tem, bodo razpisane ponovne volitve, če stranka relativne večine, tj. KD, ne bo prejela dovolj glasov.

Uresničitev teh reakcionarnih načrtov je treba preprečiti. Preprečili jih bomo s tem, da bomo še bolj okrepiли sile leve in v prvi vrsti KPI.

KPI se odločno bori za to, da se preprečijo reakcionarni načrti vseh temnih sil, za to, da se odpravi sleherna nevarnost ponovnih pustolovščin fašističnega tipa. Strnjeni v največji enotnosti se komunisti predstavljamo volivcem. Pri tem smo 'oboroženi' z velikimi izkušnjami in tudi s pozitivnim obračunom bojev v korist delavcev in ljudskih množic; predstavljamo se z borbenim programom.

Velika zmaga, ki jo dosegla KPI na državnozbornskih volitvah l. 1969, je obrodila velike sadove. Med drugim je bil z odločilnim prispevkom komunistov sprejet nov zakon o pokojninah; zakon, ki predstavlja korak naprej na poti za doseg pravičnejše ureditve tega vprašanja. Izbojevan je bil zakon

Tovariš Giuliano Pajetta govori na shodu na Opčinah. (Na sliki, v sredi, tov. Albin Škerk, kandidat za poslansko zbornico).

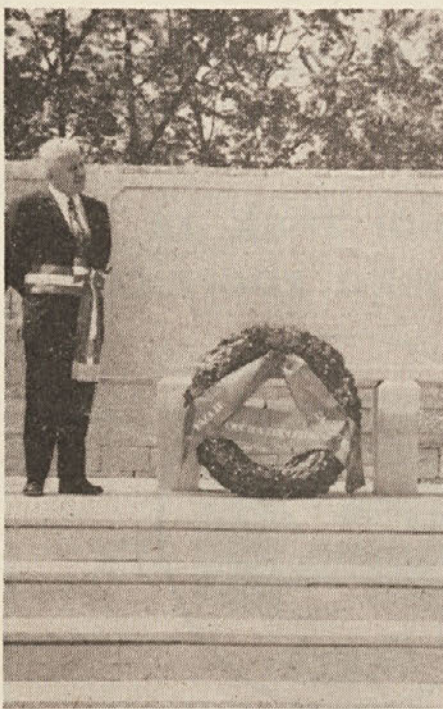
o delavskem statutu, ki ščiti delavce tudi na delovnih mestih itd.

V minuli zakonodajni dobi je bil predložen tudi osnutek zakona o zaščiti slovenske narodne manjšine; predloženih je bilo več manjših zakonov v korist naše narodne skupnosti. Ti zakoni niso še uresničeni zaradi ovir, ki jih je postavljala zlasti Krščanska demokracija.

Če do danes imamo samo en zakon o Slovencih, zakon o šolah na Tržaškem in Goriškem, ki je hudo pomanjkljiv, nosi glavno odgovornost prav KD. Vendar pa se ta stranka obrača na slovenske volivce in jih vabi, naj ji oddajo svoj glas. V pozivu, ki ga je objavila pred nekaj dnevi KD obljublja, da bo odpravila, fašistične zakone; obljublja celo vrsto drugih stvari, med njimi tudi slovenski televizijski program. Toda podobnih obljub je bilo že mnogo; obljub, ki niso bile uresničene. Prav zato naši ljudje ne morejo zaupati KD.

V nadaljevanju svojega govora se je poslanec Škerk dotaknil vsedržavnega programa komunistične partije. Dejal je: «V vsedržavnem merilu se bodo komunisti še nadalje zavzemali za sestavo take vlade, ki bo izraz teženj in hotenj najširših ljudskih množic. Treba je kreniti na levo; na novo pot splošnega družbenega in gospodarskega napredka. Najti je treba izhodišče iz sedanje splošne krize. Uvesti je treba

(Nadaljevanje na 7. strani)

Spominska svečanost pred partizanskim spomenikom v Doberdolu. Na svečanosti je govoril župan Andrej Jarc.

Pristaniški delavci bodo glasovali za stranko, ki brani njihove pravice

Pristaniški delavci so si z novo delovno pogodbo priborili pomembna ekonomska izboljšanja, Nič čudnega torej, da delodajalci trobijo na vse strani — tudi s pomočjo tako imenovanega «svobodnega tiska» — da bodo povišanja tarif ugonobila tržaško lukko in ves njen promet. Ta gospoda pa zelo rada spregleda dejstvo, da so pred leti pozabili na pristaniške delavce in da le-ti niso bili deležni pravičnega vrednotenja. Pristaniški delavci so bili izpostavljeni različnim špekulacijam. Delodajalski krogi niso ničesar storili za tehnično izpopolnitev naprav. Ta gospoda pozablja tudi na dejstvo, da je odstotek nazgod na delu, zaradi pomanjkanja nejelementarnejše zaščite, med pristanišniki največji.

Ne smemo pa misliti, da je tako oster napad na pristaniške delavce samo trenutna reakcija na povišanje tarif. Nasprotno, ta protidelavska kampanja je povezana s širokim načrtom ekonomske in politične desnice, ki

teži za tem, da bi se v državi ustvarilo stanje napetosti, ki bi zahtevalo «odločno vlado reda in socialnega miru».

Tem načrtom se morajo pristaniški delavci odločno upreti in zahtevati na eni strani nove investicije, ki bi nudile hitrejšo in boljše usluge; zahtevati morajo večjo demokratizacijo tržaške avtonomne pristaniške ustanove, ter učinkovitejši poseg dežele; na drugi strani pa se morajo aktivno udeleževati v okviru boja za obrambo demokratičnega reda in protifašistične ustave.

Vabimo zato vse pristaniške delavce, naj na političnih volitvah glasujejo za stranko demokratičnega, socialnega in ekonomoskega razvoja, za stranko, ki se bori za uresničitev reform in povišanje pokojnin, za dosledno protifašistično stranko, ki združuje Slovence in Italijane, za razvoj naše dežele in za zaščito slovenske manjšine.

B. G.

Neumestna «ugotovitev»

Na uradni otvoritvi volilne kampanje tržaških socialistov je neki slovenski tovariš, ko je govoril o možnosti izvolitve slovenskega poslanca, «ugotovil, da že obstoječe veliko število Slovencev, ki volijo za KPI predstavlja moralno dolžnost KPI, da sama izvoli slovenskega poslanca».

Te besede so zelo ponesrečene, so toliko bolj ponesrečene, ker so namenjene tisti stranki, ki zares ne potrebuje — ne med volilno kampanjo in ne ob raznih drugih prilikah — naukov o tem, kakšne so njene «moralne dolžnosti». Če so komunisti postali tako močni kot so, se to prav gotovo ni zgodilo slučajno, temveč zato, ker so se vselej držali obveznosti do delavcev in ljudskih množic, do Italijanov in do Slovencev, tako v Trsta kot v deželi in državi.

Pa pustimo ob strani «moralne dolžnosti» in preidimo k bistvu.

KPI je vselej zagotavljala tržaškim Slovincem stvarno možnost, da si izvolijo svojega poslanca. Seveda je izvolitev odvisna od volivcev samih. To

pomeni, da glas slovenskih volivcev (ne samo komunistov) ima svoj pomen, da omogoči izvolitev slovenskega poslanca. Seveda, če bi slovenske glasove razpršili, bi se to ne zgodilo in bi Slovenci ne imeli svojega predstavnika v parlamentu. Vedeti je pa treba še to, da ima to možnost samo komunistična partija. Druge stranke, četudi bi imele namen izvoliti poslanca slovenske narodnosti, tega ne morejo doseči. To bi moralo biti vsem jasno.

Slovenci torej, ne glede na to, kateri stranki pripadajo ali pa ne pripadajo nobeni stranki, se morajo zavedati, da je izvolitev Slovencev v rimski parlament odvisna tudi od njih. Mi nočemo govoriti o «moralnih dolžnostih», niti nočemo dajati lekcije nikomur, toda prav je, da so stvari jasne, da so jasne tudi odgovornosti. In vsakdo naj prevzame svoje odgovornosti.

Vprašanje kandidature Slovencev, po drugi strani, ne more biti osamljeno. Gre za dokaz resnosti in obveze KPI glede reševanja vprašanj slovenske manj-

šine. Dokazi so tudi akcije KPI v parlamentu in točne specifične obveznosti ki jih je sprejela KPI (in samo KPI) tudi v usodržavnem programu, ki ga je odobril XIII. kongres v Milanu.

Toda KPI ne sprejema le obveznosti in ne postavlja samo predlogov. Vršiti tudi akcijo za ustvaritev političnih pogojev za uresničitev obveznosti in predlogov. Te so, po eni strani: enotnost vseh komponent slovenske manjšine, po drugi strani pa podpora italijanskih demokratičnih sil zahtevam Slovencev, zahtevam, ki so sestavni del boja za demokratizacijo.

Toda predpogoj za rešitev teh vprašanj je temeljita politična preusmeritev. Izkušnje zadnjih desetletij, izkušnje z vladami centra in tudi z vladami levega centra (v obeh je prevladovala Krščanska demokracija) potrjujejo veljavnost naših tez. Temeljni problemi Slovencev niso še rešeni. In ni slučajno, da je Krščanska demokracija, ki ima pri tem največjo krivdo, vselej nasprotovala akcijski enotnosti Slovencev.

Jasno je, da je za napredovanje potrebna dokončna odprava leve sredine. In to tudi v pogledu napredovanja problemov Slovencev. In za ta cilj se komunisti borijo medtem ko PSI, s svojimi gesli o «naprednejšem ravnovesju», po izkušnjah priznava neuspeh leve sredine.

Zato vabimo slovenske volivce naj trezno presodijo — razen zadeve, ki so v zvezi s kandidaturo Slovencev, programatične obveznosti in enotne akcije — tudi ta aspekt, vabimo jih, naj dajo svoj glas, poznavajoč problem v vsej njegovi stvarni dimenziji.

Iz govora poslanca Škerka na Opčinah

(Nadaljevanje s 6. strani)

tako politiko, ki bo odpravljala brezposelnost in zmanjševala izseljevanje.

Komunisti se bodo še nadalje borili za demokratizacijo državnih ustanov, vojske, policije in sodstva. Na področju zunanje politike pa se bodo borili za to, da bo Italija postala zares neodvisna, da bo izstopila iz pakta NATO, za odpravo vseh tujih vojaških oporišč, za mir in sodelovanje med narodi».

Na koncu svojega govora je poslanec Škerk povabil Slovence, naj trezno premislijo preden oddajo svoj glas; povabil jih je, naj pravilno uporabijo svoj glas, zavedajoč se pomena, ki ga ta ima; naj glasujejo za stranko bratstva enotnosti med Slovenci in Italijani, to je za komunistično partijo.

Prvaki goriške SDZ zatajili lastne izjave

Kot smo že poročali v našem listu se je pokrajinska svetovalka Marija Ferletič vzdržala glasovanja o proračunu pokrajine za leto 1972 in obsodila KD in levi center, da nista izpolnila danih obljub glede slovenske narodne manjšine.

Občinski svetovalec dr. Stanislav Bratina se je v goriškem svetu prav tako vzdržal glasovanja in je ob tej priliki izjavil, da je bila KD vedno «gluha» za vprašanja slovenske manjšine.

Sedaj pa so «prvaki» goriške SDZ kar čez noč pozabili na dane izjave in «vneto» vabijo Slovence, da bi oddali svoj glas takim ljudem, ki so jih sami imenovali «GLUHE», takim ljudem, ki so jih še pred nekaj tedni obsodili, da niso držali obljub!

Zakaj bi morali pravzaprav poslušati njihove nasvete?

Zakaj bi morali glasovati za tiste, ki v 25. letih niso storili prav ničesar za Slovence?

Ministrski predsednik Colombo je lanskega leta sprejel enotno delegacijo Slovencev (po enem letu čakanja) in ni obljubil ničesar!

Sedanji ministrski predsednik Andreotti je v Gorici dejal, da bo izpolnil obljube, ki jih je dal Colombo!

To enostavno pomeni briti norce iz nas!

Socialdemokrati kandidirajo na svoji

listi Slovence in objavljajo letake v slovenščini z namenom, da bi konkurirali krščanski demokraciji. S temi izključno demagoškimi potezami pa ne morejo zabrisati svojega šovinizma in sovražnega razpoloženja do Slovencev! (Socialdemokrat Zucalli je bil tisti, ki je predložil zakonski osnutek o «DIVISIONE GORIZIA» žalostnega spomina, pozneje ga je «pridno» poimenoval demokristjan Marocco).

Ne ena ne druga stranka si ne za sluzita glasov slovenskih volivcev.

V tem času, ko skuša fašizem ponovno dvigniti glavo in v naši pokrajini, kot prvo stvar, ponovno neti rasno mržnjo proti Slovincem, (napisi na občinskem poslopu v Sovodnjah in na šoli v Pevmi) je potrebno okrepiti antifašistične in demokratične sile leve!

KPI je najtrdnejši jez proti fašizmu in reakciji in je najboljšo jamstvo za družbeni in demokratični napredek. Komunistična partija se predstavlja slovenskim volivcem z dvignjeno glavo, ker se je vedno dosledno borila za pravice slovenske narodne manjšine.

Zara di tega Slovenci lahko brez pomislekov glasujemo za KPI. S tem bomo najbolje branili naše koristi, onemogočili reakcionarne in fašistične težnje ter zagotovili, v duhu italijanske ustave, demokratični, socialni in razvoj.

J. J.

tudi, da ne bo izdala točnih navodil, ker pušča svojim volivcem popolno svobodo, le da ne glasujejo «za fašiste in komuniste».

Da bi nas kdo primerjal s fašisti mu ne dovoljujemo. Dr Sfiligoj, voditelj SDZ v Gorici, se mora zahvaliti 10 tisoč padlim komunistom v Italiji letih 1943-45, če ni obsedel v zaporniku, kamor ga je poslalo sodišče. Če ni je to prav ali ne.

Brez komunistov bi v Italiji ne bilo demokracije, niti «Demokracije»... Toda stališče SDZ ni tako preprosto. Glasovati «proti fašistom in komunistom» pomeni — za Slovence, ki nimamo fašistov v svojih vrstah — glasovati proti komunistom, torej za desnico.

Ni slučaj, če se je goriška SDZ medtem že odločila in pozvala svoje volivce, naj oddajo glas KD. Tisti goriški KD, ki jo vodi De Simone (bivši urednik «italinanissime» Arena di Pola) in kateri so svetovalci SDZ izrekli niz kritik in graj.

Klicid žugle je premočen. Popraskaj slovenskega klerikalca ali liberal-kolaboracionista (z vsako oblastjo) in dobil boš demokristjana.

Kaj pa imajo Slovenci pri vsem tem, boste vprašali? Nič, zares nič.

Za dejansko zaščito Krasa in njegovih prebivalcev

Slovincem, ki so že stoletja nosili glavne vloge žive zgodovine Krasa (delavci, kmetje, kamenarji), mora biti dana možnost, da postanejo živa komponenta...

Potrebno je, da se prizna Slovincem v deželi Furlanij-Julijski krajini njihove pravice. V zakonu, ki so ga predložili komunisti dvajseti član določa:

«Država mora zaščititi etnične značilnosti občin in njihovih posameznih predelov, ki so se v teku zgodovine kvalificirali popolnoma ali delno slovenski ter značilnosti okolja; skrbeti mora za zaščito vseh njihovih pravic...».

Senator PAOLO SEMA
(Iz razprave na sejanju o zaščiti Krasa in njegovih značilnosti. Reppen, septembra 1970)

Glas iz omizja

Oglasili so se «slovenski demokrati». Besedi smo postavili v navednice zato, ker je beseda le nekoliko širša kot tista polovica gostilniškega omizja, ki trdi, da je stranka: v mislih imamo namreč vesoljno SDZ, tako goriško kot tržaško. Ti izdajajo, na lastne stroške, «Demokracijo» (se je spominjate, saj je preživela tudi lastno smrt) zato, da bi med nami sejali razdor tudi po odhodu zavezniških čet iz naših krajev. Pred leti smo ji pravili, da je «slovenska dolarska zveza», po Nixonovih ukrepih za prekinitve ameriške pomoči nerazvitim pa ne vemo več, kdo jo plača.

Ta «pontifex maximus» slovenske manjšine je pogruntal novo stališče: Slovence vabi v svoji zadnji številki, naj oddajo svoj glas «tistim strankam, ki so doslej že pokazale, da so pripravljene prisluhniti potrebam in zahte-

vam slovenske manjšine». Slovenski volivci si bo takoj rekel: to je vendar KPI, pa ni tako. SDZ v svojem glasilu — z dosledno protislovnostjo — dodaja: «Pa še nekaj: naša podpora bo najbolj učinkovito naložena, če jo bomo dali strankam, ki bodo s sodelovanjem v prihodnji vladi postavljene v položaj, da svoje razumevanje do Slovencev izpričajo z dejanji in ne samo z besedami, t.j. zakoni in ukrepi». In spet si bomo mislili: zakonski ukrepi in osnutki — torej KPI, PSI, PSIUP. Ah, seveda. Drugih strank, ki bi predložile svoje zakone resni. Toda SDZ v resnici misli na KD in PLI. To sta namreč stranki, za katere Forlani trdi, da bosta vladali (pod Fanfanjevimi vodstvom), če bi se os v Italiji premaknila v desno. SDZ pa ta zasuk v desno podpira.

Resnici na ljubo piše «Demokracija»

Spominska svečanost v Rižarni

Spomeniki pridobivajo svoj pomen če so združeni s prizadevanji za uresničevanje idealov odpornišтва

Na predvečer praznika osvoboditve Italije — 24. aprila — je bila v Rižarni v Trstu, (ki je bila za časa nacistične tiranije jetnišnica, skozi katero je šlo na tisoče slovenskih, italijanskih in hrvatskih protifašistov, ter obenem tudi krematorij, v katerem so sežgali več tisoč borcev za svobodo) pomembna spominska svečanost, med katero so položili temeljni kamen za muzej odpornišтва. Spominske svečanosti se je udeležilo veliko število bivših borcev in jetnikov in svojcev umorjenih, udeležili so se je tudi predstavniki krajevnih in deželnih oblasti. Vlado je zastopal minister Donat Cattin.

Tržaški župan Spaccini je v spominskem govoru med drugim poudaril: «V Rižarni smo prisotni za to, da pred mučeniki izpričamo demokracijo in antifazišizem Trsta. Nočemo oživljati sovražstva, temveč hočemo braniti svobodo in demokracijo, ki so jo Tržačani po tolikih žrtvah dosegli. Nikomur ne bomo dopustili, da bi nam odvezel to svobodo in demokracijo».

Na spominski svečanosti je spregovoril tudi minister Donat Cattin. Počastil je spomin vseh, ki so se žrtvovali za svobodo, nato pa poudaril zahtevo, naj se ugotovi vsa resnica o zločinih, ki so jih «ljudje v črnih uniformah» počeli v Rižarni in poudaril, da to lahko naredi sodišče v Trstu.

Tovariš Albin Bubnič je v slovenščini med drugim poudaril:

«Letošnja proslava obletnice osvoboditve Italije pridobiva v Trstu po-

reben pomen s svečanostjo ob položitvi temeljnega kamna za ureditev Rižarne in muzeja odpornišтва.

Bil je položen temeljni kamen prav na kraju, kjer se je dvigal dimnik krematorija, ki je pošastno obratoval od prvih dni aprila 1944 skoraj do konca aprila 1945. Začela se je torej uresničevati dolgoletna želja, da se valorizira in ohrani v spomin mrtvim in trajen opomin živim ta največji in najbolj tragičen spomenik odpornišтва v naši deželi.

Mrka zgradba, temne in tesne celice, to turobno dvorišče so bile priče hudih zločinov esevskih krvnikov, ki jih še ni prišla roka pravice. Spominjajo nas na trpljenje in žrtvovanje borcev za svobodo, starih in prekaljenih antifazišistov, nedolžnih ljudi in nedoraslih otrok, Slovencev, Italijanov, Hrvatov in Judov. Mnoge so tu sežgali, nešteti pa so morali skozi Rižarno v nemška taborišča smrti.

Nocojšnja svečanost nam oživlja spomine na strašne čase, na drage svojce in prijatelje, sega do mozga, reže meso in duha. Zdi se mi, v tej irealni fantastični atmosferi, da stopajo pred mreno živimi okostnjaki sotrpinov, gola

trupelca otrok, ki jih požira žrelo krematorijske peči. Kot da mi pljuča spet duši neznošen rumenkast dim, ki se je vil iz krematorijskih kaminov, kot se je valil iz visokega dimnika na tem dvorišču ter silil v hiše, tja gor do Škednja in Kolonkovca.

Proslavljamo 25. april, dan osvoboditve Italije, toda tu pri nas je na smrt ranjena nacistična zver strupeno grizla do zadnjega krčevitega trzljaja. Za velikonočne praznike je krematorijska peč delovala na vso paro. 28. aprila 1945 pa so nacisti na Opčinah ustrelili zadnjih 14 talcev. Toda komeemoracije, spomini in spomeniki pridobivajo svoj pomen in vsebino, če so združeni z dejanji, s kvalitetnimi izbirami in prizadevanji za dosledno uresničevanje idealov odpornišтва, na katere se skliujemo.

To je največja želja in pričakovanje, je zahteva tudi nas Slovencev, ki živimo v Italiji in ki smo prispevali velik delež v antifazišističnem in osvobodilnem boju, o čemer priča tudi Rižarna. V duhu idealov odpornišтва bi se najlepše zaščitile in uveljavile naše narodne pravice.

Župani iz tržaške pokrajine na tribuni. Govori tržaški župan Spaccini.

Rižarna naj bo nam vsem kaŕipot. Sem naj prihajajo in tudi v ŕoli naj se seznanijo z zgodovino odpozniŕstva mlade generacije, da bodo znale ceniti njegove vrednote in ŕuvati pridobitve, da bodo spoznale rne sile, ki se sicer kaŕejo s priliznjeno krinko, stopile pa bi nam rade ŕpet na glavo».

Spominska svečanost je bila slovesna, vendar pa ni bila tako obŕutena, kot bi bila morala biti. Navzlic nekaterim ganljivim govorom se je ponovila huda diskriminacija, ki so jo hote storili tisti, ki nimajo pravih pojmov o protifaŕistiĕnem in odporniŕskem gibanju. Niso priŕle do izraza vse komponente, ki so sodelovale v odporniŕstvu. Komunisti, ki so dali najveĕji deleŕ v boju proti faŕizmu, so bili potisnjeni stran, ŕetudi je ŕupan Spaccini poveljeval like voditeljev, kot so bili: Frausin, Kolariĕ, Gigante, Veluŕĕek in ŕtevilni drugi.

Kot Slovence nas je bolelo, ker je naŕa materina beseda komaj priŕla do izraza. Noben predstavnik oblasti ni spregovoril v naŕem jeziku, duhovnik Marzari pa ni niti na muĕeniŕskem kraju mogel premagati nacionalistiĕnih strasti in je Slovence, avtohtone prebivalce Trsta in deŕele, imenoval «stranieri». Œkof Santin, nadpastir italijanskih in slovenskih katoliĕanov, ni ŕutil dolŕnosti, da bi spregovoril slovensko besedo.

Bolelo nas je, ko smo bili priĕa prizadetosti bivŕih borcev, jetnikov in vojcev ŕrtev. Mnogi so v znak protesta zapustili ceremonijo ter odŕli v celice, kjer so se poklonili spominu muĕenikov.

* * *

V uradnem sporoĕilu, ki ga je trŕaŕska federacija KPI objavila ob 25. aprilu — obletnici protifaŕistiĕne vstaje v Italiji, je med drugim reĕeno, da se bodo komunisti udeleŕili sveĕanosti v Riŕarni. Danes, ki so na delu sile za preokret na desno, so nujno potrebni skupni napor protifaŕistiĕnih sil ter zvestoba idejam odporniŕstva in ustavi.

Komunisti, ki so tudi v Riŕarni prispevali velik krvni davek, odloĕno poudarjajo zahtevo, da se ĕimprej zaĕne proces proti tistim, ki so poĕenjali zloĕine v Riŕarni, saj je bilo dovolj ovir in ŕkodljivega zavlaĕevanja.

V sporoĕilu je tudi reĕeno, da federacija KPI izraŕa svoje obŕalovanje, da na sveĕanosti ne bo lahko spregovoril ves lok sil odporniŕstva.

Akcija za spomenik borcem NOB v bivŕem IV. okraju Trsta

Œe skoro vsaka veĕja vas na naŕem podeŕelju ima spomenik posveĕen borcem, ki so v narodnoosvobodilnem boju ŕrtvovali svoja ŕivljenja za zmago nad nacifaŕizmom. Tudi zgornja trŕaŕska okolica se pripravlja, da dostojno poĕasti spomin svojih najboljŕih sinov. Za lepim spomenikom na Opĕinah, ki so ga odkrili ob koncu lanskega leta, si sledijo sedaj priprave za postavitev spomenikov v Kriŕu, na Proseku in v Bazovici.

Vsem tem akcijam se je pridruŕila ŕe pobuda, da se postavi spomenik v mestu, oz. v predmestju. Spomenik bo postavljen na juŕnem robu mesta in bo posveĕen vsem padlim v NOB in ŕrtvam okupatorjevih taboriŕĕ, domaĕinom iz Œkednja, s Kolonkovca in od Sv. Ane. Skratka, zajel bo celotno ozemlje, ki je v politiĕni ilegalni organiza-

ciji in vojaŕski organizaciji Komande mesta Trst tvorilo IV. okraj.

Prav gotovo ne bo antifaŕista in demokrata s tega podroĕja, ki bi ne prispeval svojega deleŕa, da se zbere dovolj sredstev za dostojen spomenik.

Dejstvo, da bo ta spomenik prvi te vrste postavljen v oŕjem centru trŕaŕske obĕine, bo vzpodbudilo zavedne antifaŕiste tudi iz ŕirŕega okoliŕa, da bodo primaknili k zbirki tudi svoj prispevek. Saj se je ŕe ustalila navada, da se pri zbiranju za spomenike padlim v NOB ne omejujemo samo na kraj kjer spomenik stoji.

Tudi v teh akcijah se vzpodbudno manifestira solidarnost vsega naŕega ljudstva v okviru cele pokrajine in ŕe ĕrez. Brez dvoma se bo ta solidarnost izkazala tudi v primeru spomenika v bivŕem ĕetrtem okraju.

Teĕaj slovenskega jezika v Œpetru Slovenov

10. aprila so se konĕno v Œpetru Slovenov v Beneŕki Sloveniji zaĕeli teĕaji slovenskega jezika, ki jih prireja druŕstvo «Ivan Trinko» v sodelovanju s ŕpetersko obĕino. Pravimo konĕno, ker so zaĕetek teĕajev veĕ ĕasa onemogoĕali raznovrstni birokratski zapletljaji, ki pa so jih Beneĕani le premagali.

Ēprav menimo, da taki teĕaji ne morejo reŕiti problemov Beneŕke Slovenije, kjer so za ohranitev in razvoj naŕe narodne skupnosti potrebni vse drugaĕni ukrepi socialnega in ekonomskega znaĕaja s strani oblasti, moramo zaĕetek teĕajev, ki naj bi se, kot obljublja, nadaljevali v prihodnjih letih, ŕteti kot velik uspeh naŕih rojakov. Kaŕejo namreĕ na odloĕilen preporod Beneĕanov samih kot tudi na dejstvo, da je ta preporod dosegel ŕe take razseŕnosti, da oblasti ne morejo veĕ mimo njega. Kulturno delovanje domaĕih druŕstev, se ne zadovoljujejo z golo prosvetno dejavnostjo, ampak vse bolj posegajo tudi v druŕbeno ŕivljenje; na drugi strani pa Druŕstvo slovenskih izseljencev Beneŕke Slovenije, ki se ŕe bolj izrazito ukvarja z socialno in ekonom-

ske problematiko: vse to je viden znak, da se Beneĕani vse bolj druŕbeno in narodnostno osveŕĕajo.

Ob teĕajih samih pa velja poudariti ŕe nekaj: sluŕatelji so veĕinomoma mladi, angaŕirani intelektualci, kar potrjuje naŕe prepriĕanje, da se bodo Beneĕani vedno bolj odloĕno, poglobljeno in samostojno zavzemali za reŕitev svojih problemov.

Razstava na Opĕinah

V Prosvetnem domu na Opĕinah je te dni odprta razstava domaĕih umetnikov-amaterjev. Razstava, ki bo odprta do 1. maja, je okusno pripravljena, pri njej pa sodelujejo otroĕi iz vrtca ter mladina srednje ŕole Sreĕko Kosovel, poleg tega pa ŕe veĕje ŕtevilo domaĕinov z Opĕin in iz okolice, ki se kot amaterji ukvarjajo s to ali ono panogo umetnosti oziroma umetne obrti. Tako najdemo na razstavi slike (veliko ŕtevilo teh je prispeval tudi priznani slikar Vladimir Raŕem), lepljenke, fotografije, svinĕene ter ŕelezne skulpture, ki jih tu pa tam krasno obdelan kraŕki kamen, izdelke kovaŕke obrti, lesene izdelke, skratka pisano vrsto umetno izdelanih predmetov. Tako razstavo so Openci priredili ŕe pred dvema letoma in jo zaradi zanimanja, ki ga vzbuja, mislijo ŕe vnaprej prirejati vsako drugo leto. Razstavo je priredilo slovensko prosvetno druŕstvo Tabor.

Udeleŕite se enotnih prvomajskih manifestacij, ki jih organizirajo sindikati!

O vprašanju kulturnega doma v Boljuncu in dvorane v Borštu

Potreba po kulturnem domu v Boljuncu je zelo občutena. To je bilo poudarjeno ob raznih prilikah in na mnogih mestih. Prosvetno društvo Prešeren, ki se je svojčas ponašalo s številnimi kulturnimi prireditvami, ne more razvijati zaželenih dejavnosti odkar ni v vasi primerne dvorane. V srenjski hiši ali v šolskih prostorih se vrše samo manjše prireditve. Zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov v Boljuncu ne morejo gostovati poklicne ali amaterske gledališke družine in ne morejo se vršiti zahtevnejši pevsko-glasbeni koncerti.

Vprašanje kulturnega doma v Boljuncu torej postaja prednostno vprašanje. Primorski dnevnik je v nedeljo 23. t.m. objavil razgovor z županom Dušanom Lovriho. Ker je razgovor aktualen in konkreten, smo se odločili, da ga deloma objavimo tudi v našem listu. Razgovor se glasi:

«Te dni smo zaprosili dolinskega župana Dušana Lovriho za razgovor, ker nas je zanimalo, kako se razvijajo nekatere pobude v dolinski občini, zlasti pa kako je z gradnjo kulturnega doma v Boljuncu, ker se zadeva precej zavlačuje in so se začele širiti različne govorice». Na to vprašanje, je Dušan Lovriha odgovoril:

«Res je, da se vsa stvar že na dolgo vleče, to pa zaradi tega, ker smo nleteli na ovire pri nekaterih oblasteh, zlasti pri komisarju za jusarska zemljišča. Končno smo premagali tudi to težavo in je zdaj denar na razpolago za gradnjo kulturnega doma. Za odkup zemljišča 'na Mandriji' (4.500 kv. m.) smo se že dogovorili z lastnikom. Arhitekt Darij Jagodic, ki je izdelal idejni načrt, nam je obljubil, da bo predložil dokončni načrt v prihodnjih tednih. Po podpisu kupo-prodajne pogodbe in izdelavi podrobnega načrta bomo oddali delo na javni dražbi».

«Kdaj boste torej lahko začeli z delom?».

«Če bo šlo vse v redu, upamo, da se bo lahko začelo sredi poletja».

V kulturnem domu bo velika dvorana (280 sedežev), ki bo urejena za razne prireditve in predvajanje filmov. Poleg te bodo v domu tudi društveni prostori in čitalnica.

Podoben problem kot v Boljuncu je tudi v Borštu. Glede Boršta je župan rekel:

«V Borštu, kjer je precej občutena potreba, bomo povečali obstoječo dvorano. V ta namen smo odkupili so-

sednjo staro hišo in jo že podrli. Izdelan je že načrt za novo večjo dvorano, kar nas bo stalo 20 milijonov lir. Vprašali smo deželo za prispevek, ki pa so nam ga zavrnilo. Zato bo občina prisiljena najeti posojilo. V teku so tudi razgovori za nakup zemljišča pri Zabrežcu, kjer je zelo primeren kraj za prireditve na prostem».

V nadaljevanju razgovora je župan Lovriha omenil tudi problem Ricmanj. Rekel je:

«V Ricmanjih je bil končno, po dolgih letih zavlačevanja, vaški sestanek. Pogovorili smo se o uporabi srenjskega denarja in se dogovorili, da se kupi v Ricmanjih primerna hiša, ki jo bomo preuredili za vaše potrebe».

Odlični koncert zbor Krsmanović iz Beograda

Ko je Glasbena matica v začetku letošnje sezone objavila uvedbo devetih abonmajskih koncertov je marsikdo sprejel to vest z dokajšnjo mero skepse. Bil je tvegan korak, a že obisk prvih koncertov je pokazal, da je občinstvo pozitivno ocenilo akcijo Glasbene matice, ki je hotela z uvedbo koncertnega abonmaja v večji meri približati ljubiteljem glasbe pomembna glasbena dela in jih seznaniti s priznanimi umetniki.

Pester koncertni spored, s katerim so organizatorji posegli na različna področja glasbene ustvarjalnosti in predstavili v Kulturnem domu umetnike, ki sodijo v vrh slovenske in jugoslovske poustvarjalne umetnosti, je prav gotovo zadovoljil glasbeno občinstvo, pri čemer pa je razumljivo, da v okoliščinah delovanja Glasbene matice ni bilo mogoče ustreči vsem željam. Vsekakor lahko z mirno vestjo izrečemo delu centralne slovenske glasbene ustanove v Trstu priznanje, obenem pa ji želimo, da bi svojo pot ob boljših pogojih še uspešneje nadaljevala.

Da je tukajšnjemu občinstvu zelo pri srcu zborovsko petje, je pokazalo preteklo soboto navdušeno odobravanje številnega občinstva ob izvajanju akademskega pevskega zbora «Branko Krsmanović» iz Beograda v Kulturnem domu, s katerim je Glasbena matica zaključila letošnjo koncertno sezono.

Odlični pevci so pod vodstvom svojega dirigenta Bogdana Babića povsem upravičili sloves, ki ga uživajo tako v domovini kakor v inozemstvu, povsod tam, kamor, jih je ponesla njihova umetniška pot.

Spored, ki ga je zbor «B. Krsmanović» izbral za svoj nastop v Trstu, je

zajel vrsto zborovskih del iz različnih obdobij glasbenega ustvarjanja — od renesanse do novejših avtorjev, spoprijel se je tudi z deli katerih glasbena oblika in vsebina zahteva od izvajalcev zelo skrbno tehnično pripravljenost in visoko glasbeno kulturo. V sporedu so bili zastopani tudi nam že znani skladatelji Slavenski in Mokranjac ter naš primorski rojak Rado Simoniti.

Za spored drugega dela koncerta so se pevci oblekli v čudovite živobarvne narodne noše. Pri dveh točkah so sodelovali tudi narodni instrumenti, kar je popestrilo program in širšemu krogu poslušalcev še v večji meri približalo izvajana dela.

Odlični beograjski pevski ansambel zveni polno, homogeno in njegovo izvajanje je zapustilo vtis občutenega, neposrednega doživljanja. Da so sveži, mladi glasovi, tega, pravzaprav amaterskega zbora, posredovali tako pristne, zvočno barvite izvedbe posameznih skladb, je prav gotovo tudi zasluga Bogdana Babića, ki se je predstavil kot dirigent bogatih izkušenj in obsežnega znanja. Njegove geste so smiselne in logično pogojene, kar pride do izraza v muzikalnem predvsem čustveno pogojenem podajanju.

GLASBENA MATICA - TRST
Sezona 1971-72

v sredo 3. maja 1972 ob 20.30 uri
v mali dvorani Kulturnega doma

I. ZAKLJUČNA AKADEMIJA
GLASBENE SOLE

Vljudno vabljeni!
Vstop prost!

Kandidati KPI za poslansko zbornico

TRST

1. MILLO GASTONE
2. RUSSO in BURLO JOLE
3. ŠKERK ALBIN
4. TONEL CLAUDIO

GORICA - VIDEM

1. LIZZERO MARIO
2. BACICCHI SILVANO
3. ANDRIAN GASTONE
4. BORTOT GIOVANNI
5. COGHETTO ALVISE
6. DOGLIONI GIOVANNA
7. JARC ANDREJ
8. MAGRINI GIULIO
9. MENICHINO ENZO
10. PELIZZON GUGLIELMO
11. SABADINI DANTE
12. TANDURRA GIANFRANCO
13. URSELLA UMBERTO
14. ZARAMELLA ANTONIO

Kandidati združene levice KPI-PSIUP za senat

TRST I.

MONFALCON FAUSTO

TRST II.

SEMA PAOLO

GORICA

BACICCHI SILVANO

Prvomajske prireditve KPI

v soboto 29.4. ob 20.30
v Trebčah

Govorila bosta tov.

ALBIN ŠKERK

in

CLAUDIO TONEL

1. maja popoldne v Križu

Govorila bosta tov.

VITTORIO VIDALI

in

ALBIN ŠKERK

1. maja ob 20.30
v Podlonjerju

Govorila bosta tov.

GIORGIO ROSSETTI

in

STOIAN SPETIČ

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 29. t.m. ob 20,30
v župnijski dvorani v DOLINI
Jaka Stoka

TRIJE TIČKI

burka v dveh dejanjih
V nedeljo, 30. t.m. ob 18. uri v
Ljudskem domu v TREBČAH
Jaka Stoka

TRIJE TIČKI

burka v dveh dejanjih
V sredo, 3. maja ob 18. uri v
KULTURNEM DOMU V TRST
TURNO DOMU V TRSTU
Tennessee Williams

TRAMVAJ POŽELENJE

drama v enajstih prizorih

Prispevki za DELO

Ob vpisu naročnine za leto 1972 so
prispevali v sklad DELA:

Tončka Vidav in Banov 1.000 lir, Ni-
ko Škamperle od Sv. Ivana 1.000 lir,
Tence Karla in Križa 1.000 lir, Valen-
tin Vodopivec iz Doline 1.000 lir, Oskar
Kjuder in Lonjerja 1.000 lir.

Vsem cenjenim dobrotnikom se toplo
zahvaljujemo.

Prvomajsko slavlje v Števerjanu

Tudi letos bo v Števerjanu tradicional-
no prvomajsko slavlje. Trajalo bo kar ti-
ri dni.

V soboto 29. aprila bodo na Dvoru od-
prli vinsko razstavo. Odprli bodo tudi
slikarsko razstavo domačega umetnika
Vladimira Klanjščka.

V nedeljo zjutraj bo orientacijski pohod,
ob 16. uri pa bo prosvetno društvo Oton
Župančič iz Štandreža priredilo kulturni
program, nakar bo sledila prosta zabava.

Prvega maja ob 16. uri bosta govorila
poslanca Albin Škerk in Loris Fortuna. Po
govorih bo nastopila znana folklorna sku-
pina Emona iz Ljubljane. Nastopil bo tudi
Tržaški narodni ansambel.

V torek zvečer bo prosta zabava. Igral
bo ansambel The Lord's.

Sporočilo Kmečke zveze

Lastniki zemljišč, ki se niso pogodili z
družbo SNAM glede odškodnine, za škodo,
ki jo je povzročil naftovod, so pred krat-
kim prejeli obvestilo, da sodni cenilec
arh. Gruden prešel oceniti škodo na nji-
hovich parcelah. Kmečka zveza v Trstu
svetuje vsem prizadetim, naj prisostvuje-
jo cenitvi in cenilcu prikažejo vso dejansko
škodo, ki so jo utrpeli. Brez njihove pri-
sotnosti bi cenilec lahko prezrl del te
škode (n. pr. porušene mejne zidove,
drevasa, škodo na pridelkih itd.). Svetuje
jim tudi, naj ne podpisujejo nobenih do-
kumentov, ki bi jim jih mogoče predložili.
Zadeva je namreč v rokah pooblaščenih
pravnikov, ki vodijo pogajanja.

Počastitev spomina tov. Rupnika

Danes poteka osma obletnica smrti tov.
Tomaža Rupnika, ki je bil mnogo let
požrtvovalni raznašalec našega lista. Po-
kojnega tovariša se s hvaležnostjo spo-
minjamo. V počastitev njegovega spomi-
na daruje žena tov. Ivanka Rupnik z Opčin
2.000 lir za sklad DELA.

S O Ž A L J E

Umrla je Marija Švara roj. Derganc iz
Boljunca. Žalujočim svojcem, možu Justu
in sinovoma Germanu in Miranu izraža
sekcija KPI dolinske občine iskreno so-
žalje, kateremu se pridružuje tudi DELO.

DELO

glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst — Ul. Capitolina 3
Dopisništvo v Gorici:
Ul. Locchi 2
Letna naročnina 1.000 lir
Poštni tekoči račun:
Trst 11/7000
Tisk: Tip. Riva - Trst
Ulica Torrebiana, 12